

УДК 338.242.2

ДОМІНАНТНА РОЛЬ ОЦІНЮВАННЯ ЕКОЛОГО- ЕКОНОМІЧНИХ ЗБИТКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕСТРУКТИВНИХ ВПЛИВІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

О.П. Крайник, д.е.н., професор

*Львівський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління
при Президенті України, Львів, Україна*

Крайник О.П. Домінантна роль оцінювання еколого-економічних збитків національної економіки в умовах регулювання деструктивних впливів господарської діяльності.

З метою розвитку основних теоретичних засад регулювання національною економікою, а також удосконалення елементів стратегічного, фінансово-економічного, програмно-цільового планування, обґрунтовано важливість економічного оцінювання існуючого обсягу втрат чи збитків і необхідність їх врахування в процесі регулювання наслідків господарської діяльності людини.

Ключові слова: втрати, збитки, оцінювання, аналізування, регулювання, національна економіка

Крайник О.П. Доминантная роль оценки эколого-экономического ущерба национальной экономики в условиях регулирования деструктивного влияния хозяйственной деятельности.

С целью развития основных теоретических основ регулирования национальной экономикой, а также совершенствования элементов стратегического, финансово-экономического, программно-целевого планирования, обоснована важность экономической оценки существующего объема потерь или ущерба и необходимость их учета в процессе регулирования последствий хозяйственной деятельности человека.

Ключевые слова: потери, убытки, оценка, анализ, регулирование, национальная экономика

Kraynyk O.P. Dominant role of evaluating environmental and economic damages of the national economy in terms of regulation destructive impacts of economic activity.

In order to develop the basic theoretical fundamentals of regulation of national economies, as well as improving the elements of the strategic, economic and financial, program-oriented planning, it proved the importance of the economic evaluation of the existing level of loss or damage and the need for accountability in the management of the impacts of human activities.

Keywords: the losses, damage, evaluation, analysis, regulation, National economy

Сьогодні вплив держави на господарську діяльність підприємств здійснюється у декількох напрямках: формування сприятливого нормативно-правового, фінансового та інвестиційно-інноваційного середовища для розвитку господарської діяльності, а також державне регулювання наслідками господарської діяльності у національній економіці, включаючи мінімізацію, ліквідування збитків від неї. У зв'язку із імплементацією угоди про асоціювання України в ЄС, зросли вимоги до якості товарів і послуг, їх відповідності міжнародним нормам, а також потреба у зростанні соціального рівня життя населення, що безпосередньо визначається якістю навколишнього природного середовища тощо. Високий рівень забруднення довкілля веде до зростання випадків захворювань та смертності серед активного населення України, що зумовлює ріст витрат на оплату листків по непрацездатності, пенсійних виплат з інвалідності тощо. Оцінка втрат і збитків на рівні національної економіки, що виникають в результаті необхідності врахування вказаних деструктивних впливів господарської діяльності людини, а також їх аналіз є актуальними завданнями для національної економіки України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Проблемі державного регулювання господарської діяльності присвятили свої праці українські науковці: А. Амоша, Є. Бойко, З. Варналій, А. Гальчинський, В. Геєць, Б. Данилишин, Я. Дяченко, В. Кравченко, І. Лукінов, О. Рудченко, І. Чугунов, А. Чухно, М. Чумаченко, а також зарубіжні вчені: Джеймс Д. Гвортні, Річард Л. Страуп, М. Лендъел, Дж. Ханесен, Д. Юлл, Е. Блеклі, П. Фок, Р. Грін, Г. Хаммер. Однак в сучасній науковій літературі недостатньо приділяється уваги теоретичним та методологічним аспектам дослідження механізмів державного регулювання економічного розвитку національного господарства в контексті врахування деструктивного впливу господарської діяльності на навколишнє природне середовище та суспільство, визначення ролі економічного оцінювання екологічних збитків у національному господарстві, спричинених техногенним навантаженням.

Метою статті є вивчення теоретичних основ регулювання національним господарством, а також розробка системи механізмів регулювання наслідків господарської діяльності людини та обґрунтування важливості економічного оцінювання існуючого обсягу втрат чи збитків, спричинених техногенними наслідками господарської діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження

Сьогодні роль держави в умовах ринкової економіки полягає як у формуванні сприятливого середовища для розвитку господарської діяльності, так і в здійсненні цілеспрямованого впливу на неї з метою її регулювання (рис. 1).

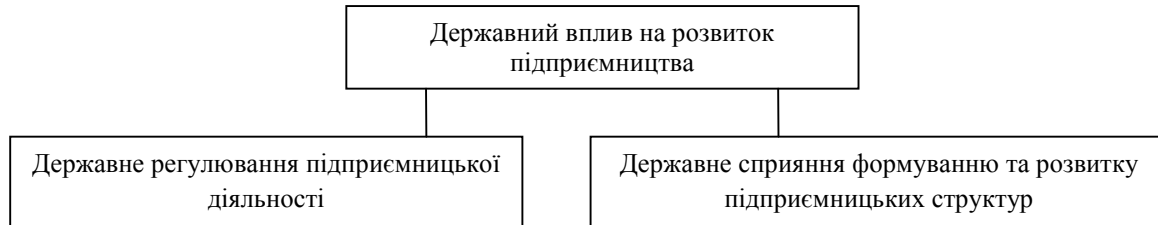

Рис. 1 Роль держави у розвитку підприємницької діяльності [1]

Розглянемо детально види регулювань господарської діяльності підприємств, які повинна здійснювати держава впродовж трьох наступних етапів:

Етап 1. Створення підприємства.

Етап 2. Функціонування підприємства.

Етап 3. Ліквідація підприємства.

Як було обґрунтовано у нашій попередній роботі [1], до переліку заходів регулювального характеру входять: на етапі 1 – ліцензування видів економічної діяльності, комплект документів про створення підприємства і список осіб, що позбавлені права здійснювати даний вид господарської діяльності; на етапі 2 – законодавче забезпечення вільної конкурентної боротьби, вчасне виявлення рис монополізму та їх призупинення, контролювання за дотриманням існуючих норм та правил щодо формування ціни на товари і послуги, регулювання у сфері фінансово-кредитної та податкової політик, контролювання за відповідністю продукції встановленим державним стандартам, за дотриманням санітарно-епідеміологічних, екологічних норм та нормативів, а також за дотриманням визначених норм та умов праці, її оплати й безпеки; на етапі 3 – визначення або умов санації підприємства, або пакету документів, які встановлюють факт призупинення функціонування певного підприємства, як наслідок, встановлення процедури та умов розрахунку ліквідованого підприємства з його кредиторами.

Слід зазначити, що в Україні діє інститут ліцензування, через який законодавчо реалізуються обмеження на здійснення деяких видів економічної діяльності. Такими видами економічної діяльності є пошук та експлуатація родовищ корисних копалин, виготовлення та реалізація медикаментів та хімічних речовин, ремонт зброї, зокрема мисливської та спортивної та ін. Здійснення господарської діяльності за вказаними видами економічної діяльності вимагає отримання ліцензій, що є різновидом спеціальних дозволів. Окрім ліцензування в Україні діють заборони на

здійснення певних видів економічної діяльності, серед яких: виготовлення та реалізування наркотичних засобів, зброї, вибухових речовин, виготовлення цінних паперів та грошових знаків. На вказані види економічної діяльності дозволи надаються лише державним підприємствам.

За даними Державної служби статистики України у 2013 р. найбільша кількість суб'єктів господарювання встановлена у таких видах економічної діяльності (табл. 1): оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 890658 од. та промисловість – 121244 од., при чому, серед фізичних осіб – підприємців найвищі показники виявлено у тому ж виді економічної діяльності – оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 780244 од., що становить 58,7% від загальної кількості підприємств, а серед підприємств цей показник становить 110414 од., що складає 28,1% від загальної кількості. Із таблиці 1 видно, що найпоширенішими видами економічної діяльності є перероблення та реалізація сільськогосподарської продукції – 12,7%; промислове виробництво товарів – 12,5%; проведення будівельних робіт – 9,2%; надання послуг із здійснення операції з нерухомим майном – 8,9%, а також здійснення професійної, наукової та технічної діяльності – 8,6% тощо.

Важливим є той факт, що сьогодні зростає важливість дотримання екологічних норм та нормативів, забезпечення охорони праці, за якими слідкують відповідні органи, серед яких Державна екологічна інспекція, Державна санітарно-епідеміологічна інспекція та їх підрозділи на місцях. Так, загальна сума екологічних платежів, пред'явлених підприємствам, організаціям, установам за забруднення навколишнього природного середовища у 2013 р. становить 3094974,3 тис грн. з яких штрафних санкцій за порушення природоохоронного законодавства пред'явлено на суму 44417,1 тис грн. що становить 1,44% [2].

Таблиця 1. Кількість суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності у 2013 році [2]

Вид економічної діяльності	Усього, одиниць	У тому числі			
		підприємства		фізичні особи-підприємці	
		одиниць	у % до загальної кількості	одиниць	у % до загальної кількості
Усього, у т.ч.	1722070	393327	100,0	1328743	100,0
сільське, лісове та рибне господарство	71058	49848	12,7	21210	1,6
промисловість	121244	49130	12,5	72114	5,4
будівництво	52983	36185	9,2	16798	1,3
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	890658	110414	28,1	780244	58,7
транспорт, складське господарство, пошта та кур'єрська діяльність	92366	16810	4,3	75556	5,7
тимчасове розміщування й організація харчування	52077	10096	2,6	41981	3,2
інформація та телекомунікації	86377	14885	3,8	71492	5,4
фінансова та страхова діяльність	11069	4996	1,3	6073	0,4
операції з нерухомим майном	92013	35076	8,9	56937	4,3
професійна, наукова та технічна діяльність	97052	33946	8,6	63106	4,7
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	40191	17478	4,4	22713	1,7
освіта	8467	2367	0,6	6100	0,5
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	18048	4914	1,2	13134	1,0
мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	11620	2341	0,6	9279	0,7
надання інших видів послуг	76847	4841	1,2	72006	5,4

До складу основних функцій державного регулювання господарської діяльності, як було вже обговорено у попередній нашій праці [3], входять: 1) сприяння розширенню наявних, створенню та залученню нових суб'єктів господарювання; 2) підтримка та розвиток конкуренції, антимонопольне регулювання; 3) захист прав як підприємців, так і споживачів їх продукції; 4) забезпечення ефективного функціонування підприємницьких структур; 5) забезпечення відповідних надходжень до всіх рівнів бюджетів від діяльності підприємництва. Інституційну складову державного регулювання складають:

1. Національні та місцеві органи виконавчої влади та місцевого самоврядування, робота яких спрямована на реалізування державної політики щодо розвитку підприємництва, а також його підтримки і регулювання. Державна регуляторна служба України є головним органом влади, де формується основні засади регуляторної політики держави.

2. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, робота якого полягає в координуванні державної політики у сфері розвитку та функціонування підприємств.

3. Антимонопольний комітет здійснює контроль за дотриманням антимонопольного законодавства та захистом суб'єктів господарювання від нездорової конкуренції

4. Національний банк України визначає основи кредитної політики України та ін.

Важливою умовою при оцінюванні ефективності роботи регуляторних органів державної влади

та місцевого самоврядування є забезпечення постійно зростаючого життєвого рівня населення за рахунок зростання ефективності використання фінансово-економічних, матеріальних, природних та інших ресурсів. В той же час система регуляторних механізмів на рівні національної економіки повинна включати державне регулювання розвитку промислових видів економічної діяльності, спрямоване на дієве їх функціонування, активізування інвестиційної діяльності, наповнення державного бюджету та стратегічне планування розвитку національного господарства через вирішення проблем збалансованості інтересів влади, бізнесу й суспільства відповідно до концепції сталого розвитку з врахуванням екологічної складової. Слід відзначити, що у роботі Микитенко В.В. [4] побудовано структурно-логічну схему процесно-замкненого типу на основі елементів системи державного регулювання економікою, спрямовану на впровадження ідеї економічного оцінювання потенціалу сталого розвитку. До складу системи автор включає існуючі державні структури з управління та регулювання національною економікою: Кабінет Міністрів України і відповідні Міністерства та відомства, механізм формування та реалізації сталого розвитку, державне регулювання та об'єктно-цільове управління пріоритетними потенціалами розвитку національного господарства, а також підсистеми управління розвитком цих потенціалів. У той же час важливо підкреслити, що до складу ключових потенціалів автор [4] включає: природо-ресурсний, промисловий, інноваційний та інформаційний

потенціали, а також потенціали структурних змін, економічної безпеки та енергоефективності. Взаємозв'язки і взаємозалежності між цими структурними елементами Микитенко В.В. у роботі [4] реалізує через інституціональні засоби та стратегічний інструментарій розв'язання проблем системно-комплексного оцінювання потенціалу сталого розвитку з врахуванням впливу на навколишнє середовище.

Проблема управління сталим розвитком економіки не може бути вирішена без побудови відповідної системи державного регулювання економікою, елементи б якої сприяли зменшенню

деструктивного впливу господарського комплексу на три основні складові сталого розвитку: економічна, природна та соціальна системи. Для вирішення такої складної проблеми і прийняття ефективного рішення державного масштабу необхідно провести аналіз проблеми та зробити економічну оцінку обсягів шкоди, спричиненої господарською діяльністю. Домінантна роль аналізу у дослідженні економічних процесів відома і не викликає жодних заперечень, оскільки за його допомогою встановлюють тенденції розвитку соціально-економічних явищ (рис. 2).

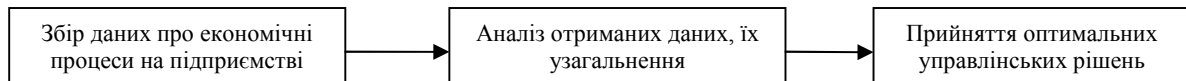

Рис. 2. Домінантна роль аналізу у процесі прийняття управлінського рішення [5]

Важливим елементом аналізу є кількісна оцінка факторів, що впливають на ці досліджувані явища, яку забезпечують в результаті економічної оцінки відповідних показників. Тільки в результаті узагальнення значень показників та їх змін, які впливають і на господарську діяльність, і на основні макроекономічні показники, прийняте управлінське рішення буде оптимальним і ефективним. Отже, можна зробити висновок, що економічній оцінці складних явищ та процесів теж відведена провідна роль при прийнятті рішень. Над проведенням економічної оцінки працюють багато вчених як в Україні, так і закордоном. Відомими є результати львівської наукової школи з економічного оцінювання соціально-економічних явищ та процесів під керівництвом проф. Кузьміна О.Є. [6]. У роботі [6] розкрито сутність процесно-структурованого підходу до управління підприємствами, де управління ризиками виділено як функцію менеджменту. Ключову роль в управлінні ризиками, що виникають як на мікро-, так і на макро- рівнях, у роботі [6] відводиться оцінюванню економічних показників.

У наших попередніх роботах, частково представлених у [7, 8], удосконалено елементи стратегічного, фінансово-економічного, програмно-цільового планування в системі державного регулювання на регіональному рівні. Проте і сьогодні існує необхідність обґрунтування змін у регуляторній політиці на загальнонаціональному рівні. Основною метою вдосконалення регуляторної політики є забезпечення оптимального рівня впливу органів державного управління та місцевого самоврядування на діяльність суб'єктів підприємництва, вибір таких механізмів регулювання, які б сприяли як розвитку підприємницьких структур, так і зменшенню еколого-економічних збитків, спричинених ними. Глибокий і різносторонній розрахунок еколого-економічних збитків на основі оцінювання

основних показників їх виникнення проведено у роботі [9], де автор узагальнює їх у понятті «техногенні збитки».

Розвиток системи індикаторів виникнення техногенних збитків дозволив автору монографії [9] Бублик М.І. виділити основні засади державного регулювання техногенних збитків та обґрунтувати включення до складу досліджуваної системи таких структурних елементів як техносолітони, які сформовані на засадах симбіозу економічних структур з мінімальним техногенним навантаженням. Цікавим є модель формування «зеленої» національної логістичної системи з метою регулювання техногенних збитків, що складає основу концепції державного регулювання техногенних збитків в національному господарстві. В основу згаданої концепції автор [9] поклала аналіз факторів формування техногенних збитків у національному господарстві, який базується на сучасних економіко-математичних методах, серед яких кореляційно-регресійні моделі, нечітко-логічні експертні системи та нечіткі методи кластеризування. Це дає змогу прийти до висновку про домінуючу роль економічного оцінювання при прийнятті управлінських рішень на рівні держави. Розвиток типології техногенних збитків та факторів їх формування, а також методології їх економічного оцінювання служить достатнім аргументом, що підтверджує правильність даного висновку.

До складу інструментів механізму державного регулювання техногенних збитків Бублик М.І. у роботі [9] також запропонувала включити державно-приватне партнерство, соціальну відповідальність бізнесу та техногенну рефлексію, що обґрунтувала через природу техногенних збитків, які виникають у національному господарстві. Не з усіма твердженнями автора вказаної монографії можна погодитися, оскільки основним завданням вдосконалення регуляторної політики є усунення правових, адміністративних

та економічних перешкод у розвитку національного господарства.

Одним з найважливіших пріоритетів сучасної державної економічної політики має бути підтримка господарської діяльності, сприяння усуненню деструктивних наслідків, зумовлених техногенним навантаженням. Однак, ключовим фактором, який визначає рівень економічного розвитку країни, як це відомо кожному економісту, є розвиток підприємництва, особливо малого та середнього. Сьогодні на сприяння розвитку існуючих та формуванню нових бізнесових структур має бути спрямована державна регуляторна політика в Україні. Розширенню існуючих та залученню нових суб'єктів господарської діяльності зобов'язані сприяти державні органи влади всіх рівнів від місцевого до національного. Адже підтримувати, стимулювати та заохочувати розвиток підприємництва є важливим завданням держави.

Визначальною функцією економічного розвитку держави є забезпечення ефективної роботи підприємництва шляхом як розширення наявних, так і залучення нових підприємств, оскільки підприємницькі структури є основою економічного розвитку країни. Використання низки засобів розширення сфери підприємницької діяльності є дієвим механізмом забезпечення економічного розвитку. Однак на цьому шляху існує суттєва перешкода. Глибокою проблемою для національної економіки України є відсутність в достатній мірі інвестиційних ресурсів. Пошук шляхів стимулювання інвестиційних надходжень, які б забезпечили розвиток підприємницької діяльності до необхідного рівня, є ключовим завданням держави. Відомо, що покращити умови інвестиційної діяльності можна шляхом вибору ефективних форм державного регулювання у цій сфері. Встановлено у [10], що такими формами регулювання з боку органів державної влади є регулювання у сфері податків, відрахувань до амортизаційних фондів, умов надання кредитів; система експертизи, контролю та нагляду за інвестиціями, умови приватизації державної власності, антимонопольне регулювання тощо.

Покращення якості регулювання дозволить реалізувати потенційні можливості суб'єктів економічної діяльності, спрямованих на одержання прибутку від своєї діяльності, а отже, наповнення бюджету та створення робочих місць. У роботі [11] визначено залежність зростання обсягів промислового виробництва від обсягів зростання інвестицій. Особлива увага приділяється проблемі зовнішнього інвестування інноваційно-інвестиційних проектів. Прискорення темпів реформування економіки, створення чи розширення підприємницьких структур вимагає залучення все більшої кількості інвестиційних ресурсів. Вагомим джерелом фінансування інвестиційних проектів може бути зовнішнє інвестування, яке має низку переваг. В умовах недостатності внутрішніх фінансових ресурсів зовнішні інвестиції означають можливість

використання акумульованих за кордоном коштів у країні для розвитку певного підприємства, що сприятиме економічному розвитку держави.

Найбільше державної підтримки та інвестицій потребують проекти із впровадження природоохоронних заходів та технологій, спрямовані на зменшення викидів, скидів та відходів.

Державна підтримка таких «зелених» проектів може здійснюватись у формах, які пройшли випробування часом при стимулюванні розвитку малого та середнього підприємництва. Основні форми регулювання малого та середнього бізнесу визначено у нашій попередній роботі [11], які рекомендуємо застосувати до розвитку і підтримки «зелених» проектів, що можна сформулювати наступним чином:

- передача державного майна, земельних ділянок для реалізування «зелених» проектів;
- сприяння організації матеріально-технічного забезпечення та інформаційного обслуговування, підготовки та перепідготовки кадрів;
- облаштування неосвоєних територій об'єктами виробничої та соціальної інфраструктури;
- стимулювання за допомогою економічних важелів (цільових субсидій, податкових пільг) впровадження у виробництво безвідходних і ресурсозберігаючих технологій, проведення «зеленої» інноваційної діяльності, освоєння нових екологічно безпечних видів товарів та послуг;
- надання цільових кредитів.

Окремим напрямом можна виділити розвиток органічного виробництва та екологічного підприємництва. Тут державні програми підтримки екологічного підприємництва повинні відповідати відомим у класичній теорії регіональної економіки критеріям і спрямовуватися на реалізацію заходів, суть і зміст який обговорено в роботі [11] з регіоналістики. Керуючись викладеним вище, рекомендуємо до складу таких основних заходів у сфері органічного виробництва та екологічного підприємництва включити наступні.

1. Удосконалення нормативно-правової бази з питань розвитку та підтримки органічного виробництва та екологічного підприємництва.

2. Фінансово-кредитна підтримка органічного виробництва та екологічного підприємництва.

3. Створення бізнес-інкубаторів, бізнес-центрів, консультаційних та інформаційних систем тощо.

4. Удосконалення системи підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації кадрів для розвитку органічного виробництва та екологічного підприємництва.

5. Створення умов для залучення до діяльності у сфері органічного виробництва та екологічного підприємництва соціально незахищених категорій населення – інвалідів, жінок, молоді, звільнених у запас військовослужбовців, безробітних тощо.

6. Сприяння в отриманні суб'єктами підприємництва, що здійснюють органічне та екологічно дружнє виробництво, приміщень, обладнання, необхідних для ведення такого виду господарської діяльності.

7. Залучення суб'єктів підприємництва, що працюють у сфері органічного виробництва та екологічного підприємництва до виконання науково-технічних і соціально-економічних програм для державних потреб.

8. Фінансове забезпечення програм підтримки органічного виробництва та екологічного підприємництва за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, одержаних від приватизації державного майна, та інших джерел фінансування.

Обсяг щорічних асигнувань на державну підтримку органічного виробництва та екологічного підприємництва сьогодні є мізерним і не визначається у видатковій частині Державного бюджету України та Державній програмі приватизації. Розпорядником цих коштів є Державна регуляторна служба України. Державна підтримка органічного виробництва та екологічного підприємництва повинна здійснюватися Державною регуляторною службою України, іншими центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування тощо.

Важливим моментом реалізації стратегії підтримки органічного виробництва та екологічного підприємництва є прийняття розроблених та затверджених обласними державними адміністраціями Регіональних програми сприяння розвитку органічного виробництва та екологічного підприємництва у областях на період більше 3-ох років. До сьогодні проблеми розвитку органічного виробництва та екологічного підприємництва в Україні розглядаються тільки як окремий пункт у складі Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні. Проте пробле-

мам органічного виробництва у світі приділено набагато більше уваги. Для сприяння його розвитку розробляються національні і регіональні програми. Структурно такі програми мають складатися з трьох розділів:

1. Аналіз розвитку органічного виробництва та екологічного підприємництва та принципи його державної підтримки.

2. Основні заходи щодо підтримки та розвитку органічного виробництва та екологічного підприємництва.

3. Пріоритетні напрямки розвитку органічного виробництва та екологічного підприємництва у сфері виробництва товарів та послуг.

Головною метою таких програми є створення сприятливих правових та соціально-економічних умов для сталого розвитку та підтримки органічного виробництва та екологічного підприємництва і забезпечення його діяльності як невід'ємного, об'єктивного, необхідного сектора ринкової економіки.

Висновки

Отже, в роботі окреслено окремі підходи до регулювання національною економікою з врахуванням існуючої потреби в побудові системи регулювання збитків, завданих техногенним навантаженням господарської діяльності людини. Обґрунтування важливості економічного оцінювання існуючого обсягу втрат чи збитків, спричинених техногенними наслідками господарської діяльності дозволило виокремити напрями державної підтримки та спрямування інвестицій на проекти із впровадження природоохоронних заходів та технологій, спрямовані на зменшення викидів, скидів та відходів. Сформовано заходи із державної підтримки «зелених» проектів, серед яких регіональні програми розвитку органічного та екологічного підприємництва.

Список літератури:

1. Крайник О.П. Державне сприяння розвитку підприємництва / Крайник О.П., Яхно Т.П. // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку : [збірник наукових праць] / відповідальний редактор О.С. Кузьмін. - Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2000. – № 405. – С . 51–58. - (Вісник / Національного університету «Львівська політехніка»).
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Крайник О.П. Вплив громадських організацій на формування державної регуляторної політики у сфері підприємництва / Крайник О.П. // Наукові записки Української академії друкарства . – 2011. – № 4 (37). – С. 22–31.
4. Микитенко В.В. Світоглядні трансформації процесів еволюційної інтеграції: макроекономічна модель формування потенціалу сталого розвитку / Микитенко В.В. // Економіка природокористування і охорони довкілля [зб. наук. праць; Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України»]. – К.: ДУ ІЕПСР НАН України. – 2014. – С.116–122.
5. Крайник О.П. Особливості сучасних підходів до управління регіональним економічним розвитком / Крайник О.П. // Ефективність державного управління: Збірник наукових праць Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України . – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2014. – Вип. 39. – С. 413–419.

6. Процесно-структурований менеджмент: методологія та інструментарій: [монографія] / [О.С. Кузьмін, І.В. Алексєєв, О.Г. Мельник, Н.Я. Петришин та ін.]; за ред. д.е.н., проф. О.С. Кузьміна. – Львів: Видавництво «Растр-7», 2013. – 428 с.
7. Крайник О.П. Напрями формування регіонального економічного розвитку на інноваційній основі / Крайник О.П. // Збірник наукових праць Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту. – Серія «Економічні науки». – Хмельницький, 2014. – №8 С. 203–212.
8. Крайник О.П. Бюджетно-фінансова децентралізація в системі управління регіонами / Крайник О.П. // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Регіональна політика в Україні :сучасний стан та шляхи активізації [зб. наук. праць / НАН України. Ін-т регіональних досліджень]. – Львів, 2014. – Вип.3 (107). – С. 293–301.
9. Бублик М.І. Техногенні збитки у національному господарстві: економічне оцінювання та засади державного регулювання: монографія / М.І.Бублик. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 426 с.
10. Методичні рекомендації для слухачів до дистанційного модуля «Актуальні проблеми розвитку регіону/галузі». Основні завдання регулювання інвестиційними процесами в регіоні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cpk.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=164.
11. Крайник О.П. Економічний розвиток регіону: Монографія./ за редакцією акад. М.І. Долішнього. – Львів: Ліга-Прес, 2002. – 294 с.

Надано до редакційної колегії 30.03.2015

Крайник Ольга Петрівна / Olha P. Kraunyk
okraunyk@gmail.com

Посилання на статтю / Reference a Journal Article:

Домінантна роль оцінювання еколого-економічних збитків національної економіки в умовах регулювання деструктивних впливів господарської діяльності [Електронний ресурс] / О.П. Крайник // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2015. – № 3 (19). – С. 206-212. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/n3.html>